

TIỀM NĂNG, HIỆN TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP KHAI THÁC DU LỊCH HUYỆN TÂN BIÊN, TỈNH TÂY NINH

• Nguyễn Trọng Hiếu^(*)

Tóm tắt

Tân Biên là một huyện biên giới phía Bắc tỉnh Tây Ninh, có vị trí thuận lợi, tài nguyên du lịch khá phong phú. Tuy nhiên trong những năm qua, việc khai thác tiềm năng này chưa được chú ý đúng mức nên phát triển du lịch còn nhiều hạn chế. Các loại hình du lịch đơn điệu, quy mô nhỏ, khai thác tài nguyên du lịch ở mức độ sơ khai, cơ sở vật chất kỹ thuật du lịch nghèo nàn... Trên cơ sở phân tích tiềm năng, hiện trạng phát triển, bài viết đưa ra một số giải pháp nhằm thúc đẩy sự phát triển du lịch trên địa bàn, góp phần mang lại hiệu quả cho du lịch Tây Ninh.

Từ khóa: Tiềm năng du lịch, huyện Tân Biên, tỉnh Tây Ninh.

1. Đặt vấn đề

Là vùng đất được thiên nhiên ưu đãi và có truyền thống cách mạng, huyện Tân Biên đã và đang phát triển các điểm du lịch sinh thái (DLST), du lịch về nguồn khá thu hút khách ở Căn cứ Trung ương Cục miền Nam, Vườn quốc gia (VQG) Lò Gò - Xa Mát...

Phát triển du lịch góp phần giải quyết việc làm, nâng cao thu nhập cho người dân, đa dạng hóa sản phẩm du lịch. Tuy nhiên, việc khai thác tài nguyên du lịch của từng địa phương trên địa bàn Tây Ninh nhằm tạo ra nét đặc sắc riêng vẫn chưa được các nhà làm du lịch chú trọng, các hoạt động du lịch còn nhỏ lẻ, thiếu sự liên kết, cơ sở hạ tầng - vật chất kỹ thuật còn nghèo nàn. Do đó, khả năng giữ chân khách lưu trú và quay trở lại là rất thấp. Vì vậy, việc khảo sát, đánh giá tiềm năng du lịch của huyện Tân Biên sẽ là cơ sở đề ra những định hướng và giải pháp khai thác hợp lý, hiệu quả nhằm góp phần phát triển bền vững ngành du lịch Tây Ninh.

2. Khái quát địa bàn nghiên cứu

Tân Biên là huyện biên giới nằm ở phía Bắc tỉnh Tây Ninh, gồm 1 thị trấn (Tân Biên) và 9 xã: Hòa Hiệp, Mỹ Công, Tân Bình, Tân Lập, Tân Phong, Thạnh Bắc, Thạnh Bình, Thạnh Tây, Trà Vong. Tân Biên có một số tuyến đường chiến lược quan trọng như quốc lộ 22B (giáp với đường Xuyên Á và nối liền với cửa khẩu quốc tế Xa Mát), Tỉnh lộ 783, 791, 795, 788 chạy qua Khu di tích lịch sử (DLLS) Căn cứ Trung ương Cục miền Nam của huyện; có 3 xã biên giới là Tân Lập, Tân Bình, Hòa Hiệp. Dân số huyện hơn 100.000 người (2015), gồm 12 dân tộc anh em sinh sống trên địa bàn [2].

Tân Biên có vị trí chiến lược đặc biệt quan trọng về chính trị, kinh tế, an ninh quốc phòng và đối ngoại. Phía Đông giáp huyện Tân Châu, phía Nam giáp huyện Châu Thành và thành phố Tây Ninh. Phía Bắc và Tây giáp Campuchia với đường biên giới dài gần 90 km với nhiều cửa khẩu: quốc tế, quốc gia và các cửa khẩu phụ.

Nằm ở phía Tây Nam của Tổ quốc, cách thành phố Hồ Chí Minh (TPHCM) - trung tâm kinh tế của khu vực phía Nam - khoảng 130km, Tân Biên có vị trí quan trọng trong mối quan hệ giao thương quốc tế giữa nước ta với Campuchia và xa hơn là với các nước trong khu vực Đông Nam Á. Tân Biên lại nằm ở vị trí trung chuyển giữa hai trung tâm kinh tế lớn vào bậc nhất của bán đảo Đông Dương là TPHCM và thủ đô Phnom Penh (Campuchia), đồng thời có cửa khẩu quốc tế Xa Mát. Điều đó tạo điều kiện để Tân Biên nói riêng và Tây Ninh nói chung trở thành đầu mối xuất nhập khẩu hàng hóa cũng như thu hút khách du lịch của nước ta với Campuchia và các nước Đông Nam Á khác.

3. Tiềm năng du lịch huyện Tân Biên

Tân Biên có vị trí thuận lợi và nguồn tài nguyên du lịch khá phong phú, trong đó nổi bật và có ý nghĩa lớn nhất là hệ thống các di tích cách mạng (DTCM) và VQG Lò Gò - Xa Mát.

DTLS quốc gia đặc biệt Căn cứ Trung ương Cục miền Nam đã được công nhận là DTLS - văn hóa cấp quốc gia theo Quyết định số 839/QĐ ngày 31/8/1990 của Bộ trưởng Bộ Văn hóa Thông tin (VHTT), nay là Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch; được Thủ tướng Chính phủ công nhận là di tích quốc gia đặc biệt tại Quyết định số 548/QĐ-TTg ngày 10/5/2012. Trong những năm tháng diễn ra cuộc chiến tranh chống Mỹ cứu nước, vùng đất thép Tây

^(*) Trường Trung học phổ thông Lương Thế Vinh, Tân Biên, Tây Ninh.

Ninh đã được Trung ương Đảng chọn làm căn cứ cho một số cơ quan đầu não của cách mạng miền Nam Việt Nam, trong đó có Căn cứ Trung ương Cục miền Nam (thường gọi tắt là R) là cơ quan cao nhất, có nhiệm vụ chỉ đạo và lãnh đạo trực tiếp cách mạng miền Nam. Di tích nằm trong khu vực Chàng Riệt, cạnh suối “Tiên Cô”, thuộc xã Tân Lập, huyện Tân Biên, tỉnh Tây Ninh, cách thành phố Tây Ninh khoảng 64 km về hướng bắc theo Quốc lộ 22B. Toàn bộ căn cứ rộng 72ha, nằm giữa khu rừng già, cách biên giới Việt Nam - Campuchia 3 km. Khu vực ngoại vi căn cứ được xây dựng nhiều tuyến bảo vệ với hệ thống chốt, trạm gác. Bên trong có các cơ quan trực thuộc Trung ương Cục như Ban An ninh, Ban Tuyên huấn, Bộ chỉ huy Quân sự Miền, Bệnh viện, Nhà in, Công binh xưởng...

Đến với căn cứ, du khách sẽ được chiêm ngưỡng hàng nghìn hình ảnh, hiện vật về đời sống, sinh hoạt và chiến đấu của các chiến sĩ cách mạng trong chiến khu xưa. Nơi đây còn lưu giữ nhiều kỉ vật, gọi lại dấu ấn xưa với những người từng tham gia kháng chiến. Ngoài nhà trưng bày, khu di tích còn có nhiều công trình đã đi vào lịch sử, như nhà hội họp tập thể; nhà ở của các cán bộ cao cấp; nhà ở của chiến sĩ và các ban, ngành; hầm giao thông; hội trường lớn, nhỏ cùng các trang thiết bị sinh hoạt và làm việc. Trong di tích còn có các khu sản xuất, khu vườn của cán bộ chiến sĩ trồng rau xanh, cây cảnh... Di tích còn bảo tồn một số hố bom B52 do địch thả xuống trong những năm chiến tranh; hệ thống bếp Hoàng Cầm...

DTLS - văn hóa Ban An ninh Trung ương Cục miền Nam đã được công nhận là DTLS - văn hóa cấp quốc gia tại Quyết định số 3777/QĐ-BT ngày 23/12/1995 của Bộ VHTT. Di tích tọa lạc tại ấp Bãy Bàu, xã Tân Lập, huyện Tân Biên, tỉnh Tây Ninh. Khu di tích hiện nay với trung tâm rộng 15ha, một số hạng mục được trùng tu, phục chế, gồm nhà ở, hội trường, nhà làm việc, nhà bảo vệ, hầm chữ A, hầm phẫu thuật, giếng nước, bếp Hoàng Cầm, đường giao thông nội bộ, giao thông hào và công sự chiến đấu... Khu tôn tạo có diện tích rộng 5ha gồm các hạng mục công trình: cổng chính, đường vào đài tưởng niệm, nhà khách, văn phòng Ban quản lí di tích, nhà truyền thống, hồ bơi... Nơi đây, nhiều năm nay đã tạo được sức hút du khách thuộc các lứa tuổi, các thế hệ từ các địa phương trên khắp cả nước và cả khách quốc tế.

DTLS - văn hóa Căn cứ Mặt trận Dân tộc giải phóng miền Nam Việt Nam đã được Bộ VHTT công nhận xếp hạng di tích cấp quốc gia tại Quyết định số 3518/QĐ-BT ngày 04/12/1998.

Thực hiện chỉ đạo của Xứ ủy Nam Bộ, Mặt trận Dân tộc giải phóng Miền Nam Việt Nam được thành lập tại căn cứ Bắc Tây Ninh năm 1960. Căn cứ Mặt trận phải di chuyển nhiều nơi, nhưng chủ yếu là trên vùng căn cứ Dương Minh Châu.

Khu di tích được chọn để phục hồi tôn tạo hiện nay thuộc khu vực Suối Chò, xã Tân Lập, huyện Tân Biên, tỉnh Tây Ninh, một trong những nơi Ủy ban Trung ương Mặt trận Dân tộc giải phóng Miền Nam Việt Nam đã từng bám trụ giữa lòng nhân dân để tập hợp lực lượng toàn dân kháng chiến.

DTLS - văn hóa Căn cứ Chính phủ Cách mạng Lâm thời Cộng hòa miền Nam Việt Nam, ngày 06/6/1969, tại vùng căn cứ rừng Tà Nốt, một sự kiện lịch sử trọng đại đã diễn ra, Mặt trận Dân tộc giải phóng Miền Nam Việt Nam, cùng các lực lượng yêu nước khác đã tiến hành Đại hội đại biểu quốc dân miền Nam, bầu ra Chính phủ Cách mạng Lâm thời Cộng hòa miền Nam Việt Nam. Ngày nay, di tích căn cứ đặt tại Trảng A Lân, xã Tân Lập, huyện Tân Biên, tỉnh Tây Ninh. Di tích căn cứ đã được Bộ VHTT công nhận xếp hạng cấp quốc gia tại Quyết định số 3518/QĐ-BT ngày 4/12/1998. Năm 2000, công trình được đầu tư phục hồi, tôn tạo, xây dựng trên diện tích đất rừng 60ha, được chia thành 2 phân khu chức năng: phân khu phục chế di tích gốc, phân khu bảo vệ cảnh quan. Nơi đây còn lưu giữ rất nhiều dấu ấn về Chính phủ Cách mạng Lâm thời Cộng hòa miền Nam khi còn non trẻ.

Cùng với các tài nguyên khác, những di tích này hứa hẹn một tiềm năng to lớn trong việc phát triển loại hình du lịch về nguồn. Cùng với các DTCM, Tân Biên còn có VQG Lò Gò - Xa Mát, một trong những khu bảo tồn chim quan trọng của nước ta.

VQG Lò Gò - Xa Mát được thành lập theo Quyết định số 91/2002/QĐ-TTg ngày 12/7/2002 của Thủ tướng Chính phủ về việc chuyển hạng Khu bảo tồn thiên nhiên Lò Gò - Xa Mát thành VQG. Nằm ở vị trí khá thuận lợi về mặt địa lí, chỉ cách thành phố Tây Ninh khoảng 35 km dọc theo Quốc lộ 22B, cạnh quần thể di tích Căn cứ Trung ương Cục miền Nam, VQG nằm cách TPHCM 135 km, thuộc địa

bàn 4 xã Tân Bình, Tân Lập, Hòa Hiệp, Thạnh Tây (huyện Tân Biên, Tây Ninh). Phía Tây VQG được bao bọc bởi dòng sông Vàm Cỏ Đông thơ mộng với hệ sinh vật phong phú, phía Bắc có cửa khẩu quốc tế Xa Mát. Do đây là vùng chuyển tiếp giữa vùng cao Tây Nguyên và khu vực Đồng bằng sông Cửu Long, lại là vùng chim đặc hữu ở miền Nam nên khá đa dạng về sinh học. Vì vậy, nơi đây có thể đẩy mạnh phát triển DLST gắn với bảo tồn cảnh quan thiên nhiên, tạo lợi thế phát triển du lịch.

Hệ thực vật của VQG rất đa dạng và phong phú với 696 loài thuộc về 5 ngành thực vật, 60 bộ, 115 họ và 395 chi. Có 158 loài cây có khả năng làm thuốc hoặc đã được sử dụng làm thuốc Nam truyền thống địa phương, 58 loài cây cho gỗ, 21 loài cây làm cảnh, 10 loài cây thực phẩm, 7 loài cây dùng làm rau xanh [7]. Hệ động vật có 415 loài, trong đó có một số loài thú tiêu biểu như Voọc chà vá chân đen (*Pygathrix nigripes*), Voọc bạc Đông Dương (*Trachypithecus villosus*), Khi mặt đỏ (*Macaca arctoides*), Gấu ngựa (*Ursus thibetanus*)... [7]

Khu hệ chim tại VQG rất đặc trưng với 203 loài, thuộc 15 bộ và 40 họ. Tại các sinh cảnh đất ngập nước có rừng đã ghi nhận nhiều loài chim nước quý hiếm như Giang sen (*Ciconia episcopus*), Già đầy Java (*Leptoptilos javanicus*), Cò nhạn (*Anastomus oscitans*), Le khoang cổ... Nơi đây còn là nơi dừng chân của loài Sếu đầu đỏ (*Grus antigone*) trên tuyến di cư giữa Đồng bằng sông Cửu Long về nơi sinh sản tại Campuchia. Do đó, Lò Gò - Xa Mát còn được công nhận là một trong các vùng chim quan trọng của Việt Nam. Hiện tại, VQG có 4 loài quý hiếm được ghi nhận trong sách đỏ Việt Nam và thế giới, cần được quan tâm bảo tồn là Gà lôi hồng tía (*Lophura diard*), Già đầy Java (*Leptoptilos javanicus*), Hạc cổ trắng (*Ciconia episcopus*), Gà tiền mặt đỏ (*Polyplectron germaini*) [7].

Ngoài giá trị tự nhiên, rừng nơi đây còn lưu giữ các DTLS quan trọng như Căn cứ Chính phủ Cách mạng Lâm thời Cộng hòa miền Nam Việt Nam cùng với các bia DTCM của Thông tấn xã Giải phóng, Đài phát thanh Giải phóng, Hãng phim Giải phóng... Trong chiến tranh chống Mỹ, Lò Gò - Xa Mát là cơ sở của Đài Phát thanh Giải phóng miền Nam Việt Nam, đồng thời cũng là căn cứ cách mạng của quân giải phóng. Vì vậy, khu vực này còn có ý nghĩa quan trọng về mặt lịch sử. Đây là lợi thế rất lớn để phát triển hình thức du lịch về nguồn.

Như vậy, với vị trí địa lý đặc thù, nguồn tài nguyên thiên nhiên phong phú, chứa đựng nhiều giá trị lịch sử quý giá, VQG Lò Gò - Xa Mát có tiềm năng to lớn để phát triển du lịch, đặc biệt là DLST kết hợp với du lịch về nguồn, giáo dục truyền thống cách mạng cho các thế hệ trẻ.

Ngoài các DTCM và VQG, trên địa bàn Tân Biên còn có di tích khảo cổ học: tháp Chót Mạt. Tháp tọa lạc tại Ấp Mới, xã Tân Phong, huyện Tân Biên, tỉnh Tây Ninh. Cùng với tháp cổ Bình Thạnh (huyện Trảng Bàng, tỉnh Tây Ninh) là 2 trong số 3 ngôi tháp còn khá nguyên vẹn của nền văn hóa Óc Eo đã tồn tại ở vùng đất Nam Bộ từ cách đây hàng nghìn năm. Tháp Chót Mạt được trùng tu năm 2003, là một trong những di tích khảo cổ học tiêu biểu cho nền văn hóa cổ trên vùng đất phương Nam, hứa hẹn là điểm tham quan nghiên cứu hấp dẫn với giới nghiên cứu và học sinh, sinh viên.

4. Hiện trạng khai thác

Thực tiễn trong nhiều năm qua, việc khai thác du lịch trên địa bàn Tân Biên đã và đang phát triển theo chiều hướng tích cực. Hệ thống di tích được đầu tư tôn tạo, nâng cấp, cơ sở hạ tầng phục vụ du lịch được cải thiện, các dịch vụ du lịch ngày càng đáp ứng tốt hơn nhu cầu của du khách. Trong những năm qua, lượng khách du lịch trong nước đến với Tân Biên chủ yếu là từ thị trường nội tỉnh, thị trường TPHCM và các tỉnh lân cận. Khách đa phần là học sinh, sinh viên, cựu chiến binh hoặc cán bộ, công chức; các thành phần khác vẫn còn rất hạn chế. Khách du lịch quốc tế chủ yếu đến từ thị trường Campuchia, Mĩ, vì ở vị trí gần và nhu cầu quay trở lại những địa điểm có mối liên hệ với cuộc chiến tranh Việt Nam - Mĩ. Mặc dù, Tân Biên có điều kiện thuận lợi để phát triển loại hình du lịch về nguồn, DLST nhưng việc khai thác lợi thế phát triển du lịch tại các DTLS - văn hóa cũng như VQG trên địa bàn còn rất hạn chế, mới chỉ tập trung vào một vài điểm chính.

Di tích đặc biệt Căn cứ Trung ương Cục miền Nam: Hầu hết khách du lịch về nguồn đến với Tây Ninh đều có nhu cầu đến Tân Biên tham quan địa điểm này. Từ năm 1994 - 2005, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch đã đầu tư trên 20 tỷ đồng để tu bổ, phục chế tôn tạo khu di tích, xây dựng cơ sở hạ tầng phục vụ các cuộc hành hương về nguồn của các bậc lão thành cách mạng, giáo dục truyền thống cho thế hệ trẻ và tham quan, du lịch... Tuy

nhiên, công tác bảo tồn, tôn tạo chỉ dừng lại ở việc phục dựng nhà ở và nơi làm việc của các đồng chí lãnh đạo Cách mạng miền Nam, nhà ăn, hội trường, bếp Hoàng Cầm, một số đoạn giao thông hào... chưa thể hiện được tầm vóc và quy mô của cơ quan đầu não kháng chiến. Ngoài ra, các cơ sở dịch vụ phục vụ cho việc ăn, ở, nghỉ ngơi, mua sắm hàng lưu niệm... đều chưa có, do đó du khách gặp nhiều khó khăn khi đến tham quan.

Mặc dù còn nhiều khó khăn nhưng số lượng khách tham quan, về nguồn tại các DTCM không ngừng tăng lên. Theo thống kê của Ban quản lý các khu DTLS cách mạng miền Nam, trong giai đoạn 2008 - 2015, cùng với các căn cứ xung quanh, trung bình mỗi năm Khu Căn cứ Trung ương Cục miền Nam đón khoảng 700 đoàn khách với hơn 5 vạn lượt khách đến tham quan (bảng 1).

Bảng 1. Số đoàn và lượt khách du lịch đến các khu DTLS Cách mạng miền Nam giai đoạn 2008 - 2015

Năm	2008	2009	2010	2011	2012	2014	2015
Số đoàn khách	665	606	512	641	803	881	895
Số lượt khách	36.789	27.785	29.020	36.763	50.000	55.500	56.750

Số lượng khách tham quan di tích khá đông đảo và có xu hướng ngày càng tăng lên, nhất là các dịp lễ tết. Tuy nhiên, do sự hạn chế về cơ sở hạ tầng cũng như thiếu các điểm vui chơi, giải trí đi kèm nên du khách đến đây thường đi về trong ngày cũng như chi tiêu khá ít. Trung ương Cục miền Nam mặc dù được Chính phủ công nhận là di tích quốc gia đặc biệt nhưng việc khai thác di tích phục vụ mục đích du lịch chưa được đặt ở vị trí quan trọng, việc khai thác du lịch chưa được ưu tiên phát triển nên hoạt động du lịch diễn ra theo kiểu tự phát, dịch vụ rất hạn chế, doanh thu từ bán sản phẩm du lịch hàng năm khá thấp, chưa tương xứng với tiềm năng. Theo khảo sát của tác giả trong những năm qua đã từng nhiều lần đến đây và tiếp xúc với những người làm việc ở đây, mọi người đều có chung nhận xét là tiềm năng du lịch nơi này rất lớn nhưng chưa được phát huy, doanh thu du lịch hầu như rất thấp. Nguyên nhân của tình trạng trên theo tác giả là do lãnh đạo địa phương, ngành chưa xem Trung ương Cục như là một điểm du lịch cần đầu tư lớn, nên mới chỉ đầu tư ban đầu hoặc tôn tạo, phục dựng lại một phần để tưởng niệm, ghi lại dấu ấn xưa, chưa chú trọng đến vấn đề tạo sức thu hút du khách, giữ

chân du khách; vì vậy, lượng khách đến đây hầu như chẳng có dịch vụ nào để tiêu tiền và hiệu quả kinh tế mang lại cho địa phương cũng như ngành du lịch tỉnh là rất hạn chế.

VQG Lò Gò - Xa Mát: Mặc dù đã được quy hoạch khá chi tiết cho phát triển du lịch nhưng hiện nay việc triển khai quy hoạch hết sức chậm chạp, hầu như mọi thứ vẫn diễn ra theo tự nhiên. Theo tác giả khảo sát trong thời gian gần đây VQG hiện đang định hình phát triển một số loại hình du lịch chủ yếu là DLST, về nguồn và du lịch “phượt”. Hình thức du lịch dã ngoại về nguồn chủ yếu dành cho học sinh, sinh viên và các cán bộ, cựu chiến binh về thăm lại chiến trường xưa, tận hưởng không khí thiên nhiên. Các DTLS quan trọng trong VQG đã trở thành những điểm tham quan về nguồn tiêu biểu cho VQG Lò Gò - Xa Mát. Trong khi đó, hình thức tổ chức du lịch “phượt” mang tính chất hoang dã, mạo hiểm đã thu hút khá nhiều bạn trẻ. Du khách tổ chức thành nhóm để sinh hoạt trong rừng, du lịch trên sông với các hoạt động như câu cá,

Nguồn: [1]

mò chêm chép...

VQG Lò Gò - Xa Mát có sự đa dạng về thiên nhiên, nhưng để thu hút khách thì theo tác giả nơi đây phải được đầu tư hoàn thiện cơ sở hạ tầng phục vụ du lịch; phải có đội ngũ hướng dẫn viên chuyên nghiệp; sản phẩm du lịch phải phong phú, đa dạng... Tuy nhiên, hiện cơ sở hạ tầng - vật chất kỹ thuật ở đây hết sức yếu kém. Phần lớn các nhà nghỉ, khách sạn, nhà hàng chỉ ở dạng nhỏ, đơn sơ, mang tính chất gia đình. Các sản phẩm, đồ lưu niệm cho du khách cũng không có. Nếu du khách muốn có các dịch vụ đầy đủ phải quay ngược về thành phố Tây Ninh, rất bất tiện. Hiện tại, VQG mới chỉ xây dựng được khu nhà nghỉ 10 phòng để phục vụ du khách nhưng các dịch vụ phụ trợ hầu như rất hạn chế.

Do những khó khăn về cơ sở hạ tầng cũng như thiếu các dịch vụ du lịch cần thiết nên số lượng khách đến VQG trong những năm qua mặc dù có tăng lên nhưng số lượng còn khá khiêm tốn. Năm 2012, VQG Lò Gò - Xa Mát đón 2.000 lượt du khách tham quan (Những năm trước đây, ước tính mỗi năm chỉ khoảng vài trăm người). Đây là con số khá khiêm tốn nếu so với các điểm du lịch khác.

Trong những năm qua, số lượng khách du lịch đến với VQG có xu hướng ngày càng tăng lên (bảng 2).

Bảng 2. Số lượng khách tham quan VQG Lò Gò - Xa Mát giai đoạn 2012 - 2015

Đơn vị: Lượt khách

Năm	2012	2013	2014	2015
Số khách tham quan	2000	2950	3650	4235

Nguồn: [8]

Nhìn chung, việc khai thác du lịch ở VQG còn đơn điệu, chưa có sự phối hợp giữa các loại hình du lịch cũng như đa dạng hóa sản phẩm phục vụ du khách. Việc phát triển du lịch ở đây còn manh mún, mang tính tự phát, cơ sở hạ tầng yếu kém, việc khai thác còn phụ thuộc rất lớn vào điều kiện tự nhiên cũng như các yếu tố khác, chưa phát huy được thế mạnh sẵn có ở địa phương.

Những di tích khác: Nhìn vào thực trạng phát triển du lịch trên địa bàn Tân Biên trong những năm qua, có thể thấy số lượng các điểm dịch vụ du lịch, các điểm vui chơi, giải trí đi kèm còn khá ít, phần lớn những “địa chỉ đỏ” mới đang ở dạng đầu tư ban đầu hoặc chỉ ở dạng tiềm năng. Ngoài di tích Trung ương Cục miền Nam và VQG Lò Gò - Xa Mát được đầu tư khai thác, hầu như các di tích khác chỉ được tôn tạo với mục đích tưởng niệm là chủ yếu. Tại những điểm này, hoạt động dịch vụ quá đơn sơ, không có nhà hàng, dịch vụ phụ trợ, chi tiêu của du khách không đáng kể vì hầu như những nơi này chưa có các dịch vụ cần thiết cho du khách.

Có thể thấy, bên cạnh vấn đề chất lượng sản phẩm du lịch và dịch vụ chưa cao thì hoạt động xúc tiến, quảng bá du lịch trên địa bàn Tây Ninh nói chung và Tân Biên nói riêng cũng chưa hiệu quả, nhất là đối với các thị trường quốc tế. Đây là nguyên nhân dẫn đến việc lượng khách nước ngoài đến những địa danh này rất thấp, chiếm chưa đầy 1% so với lượng du khách đến đây trong cả năm [8]. Các đề án tiếp thị, giới thiệu điểm đến, xác định thị trường, dòng khách gần như chưa có. Bên cạnh đó, việc phân loại thị trường du lịch, liên kết, xây dựng chương trình tour của các doanh nghiệp để tạo ra những sản phẩm du lịch đặc thù, không trùng lặp cũng chưa tốt, làm cho các loại hình du lịch trên địa bàn Tân Biên chủ yếu mang tính tự phát, rời rạc, thiếu sự hoàn thiện trong kết nối tour,

tuyến trên lãnh thổ và liên lãnh thổ. Khách du lịch đến Tân Biên chủ yếu thực hiện các hoạt động về nguồn, tham quan VQG phần lớn đều xuất phát từ nhu cầu cá nhân, nhu cầu của các tổ chức đoàn thể với mục đích thăm lại chiến trường xưa, tưởng nhớ đồng đội, giáo dục thế hệ trẻ hoặc tham quan nghiên cứu sinh thái của học sinh, sinh viên.

5. Một số hướng và giải pháp khai thác

Để khai thác tốt tiềm năng phát triển du lịch trên địa bàn Tân Biên tạo ra những sản phẩm du lịch đặc thù, thu hút ngày càng nhiều khách du lịch trong nước và quốc tế, chúng tôi cho rằng các cơ quan quản lý địa phương, các ngành chức năng cần nghiên cứu xem xét thực hiện đồng bộ một số hướng và giải pháp sau.

5.1. Xây dựng sản phẩm du lịch chủ lực trên địa bàn

Tân Biên là vùng đất có truyền thống cách mạng lâu đời, là nơi đứng chân của các cơ quan đầu não cách mạng miền Nam trước đây, với hệ thống các DTCM nằm dọc theo biên giới Campuchia, cùng với đó là sự ưu đãi về mặt tự nhiên với VQG Lò Gò - Xa Mát. Với lợi thế đó, Tân Biên cần xây dựng sản phẩm du lịch chủ lực là du lịch về nguồn, thăm lại chiến trường xưa với điểm nhấn là di tích quốc gia đặc biệt Căn cứ Trung ương Cục miền Nam, và sản phẩm DLST với VQG Lò Gò - Xa Mát là hạt nhân. Các sản phẩm du lịch và dịch vụ khác, cần được xây dựng xung quanh các sản phẩm chủ lực trên vừa tạo ra sự bổ trợ vừa làm đa dạng hóa sản phẩm du lịch trên địa bàn. Đối tượng của những loại hình này là cán bộ, chiến sĩ, những người từng tham gia kháng chiến, học sinh, sinh viên, những người thích tìm hiểu khám phá thiên nhiên...

5.2. Đa dạng hóa các hình thức du lịch, đặc biệt chú trọng loại hình DLST kết hợp về nguồn

Để khai thác tốt tiềm năng phát triển du lịch trên địa bàn, trong thời gian tới cần đa dạng hóa các hình thức du lịch để thu hút khách cũng như nhà đầu tư, trong đó chú trọng loại hình DLST kết hợp về nguồn. Mặc dù, đối tượng chủ yếu của hai loại hình này là khác nhau nhưng sản phẩm du lịch, mà cụ thể là hình thức du lịch có thể kết hợp với nhau. Đối với giới trẻ, học sinh, sinh viên thì việc kết hợp giữa tham quan, nghiên cứu học tập với giáo dục truyền thống cách mạng cho thế hệ trẻ là một hướng mới

cho đối tượng này; đối với những cựu chiến binh, những bậc lão thành cách mạng về nguồn thăm lại chiến trường xưa kết hợp tham quan ngắm cảnh, hòa mình với thiên nhiên cũng sẽ là những trải nghiệm đáng nhớ. Đối với VQG Lò Gò - Xa Mát là nơi có tài nguyên điển hình cho việc kết hợp giữa DLST và du lịch về nguồn, việc tập trung khai thác du lịch tại điểm này cần ưu tiên theo hướng đa dạng hóa các sản phẩm, không chỉ đa dạng hóa sản phẩm tại chỗ mà còn liên kết với Căn cứ Trung ương Cục miền Nam nhằm đa dạng hóa hình thức du lịch, tăng khả năng thu hút khách. Ngoài ra, với cửa khẩu quốc tế Xa Mát có thể phát triển thêm những hình thức du lịch khác như du lịch thương mại, du lịch caravan, du lịch thăm thân, khám chữa bệnh...

5.3. Đầu tư phát triển hoàn thiện cơ sở hạ tầng vật chất kĩ thuật

Trước hết, cần tập trung đầu tư xây dựng hệ thống đường giao thông và phương tiện vận chuyển đến các điểm du lịch; khuyến khích doanh nghiệp đầu tư trọn gói vào các khu du lịch quy mô vừa và nhỏ (cần chú ý đến sức chứa du khách, nhất là vào những dịp cao điểm như lễ, tết...), đặc biệt là hệ thống các di tích dọc theo biên giới Campuchia, đồng thời kêu gọi đầu tư xây dựng cơ sở lưu trú các loại (chú trọng khách sạn vừa và nhỏ) gần các khu di tích, gần khu kinh tế cửa khẩu Xa Mát, để du khách thuận lợi và dễ dàng đến các điểm di tích. Ngoài ra, gần các khu di tích hoặc khu vực cửa khẩu Xa Mát, có thể đầu tư thêm các điểm dịch vụ vui chơi giải trí đi kèm để đa dạng hóa sản phẩm du lịch và tăng khả năng chi tiêu của du khách.

5.4. Hoàn thiện, bổ sung về cơ chế, chính sách hợp lí

Tỉnh cần bổ sung, điều chỉnh các chính sách và cơ chế ưu đãi, tạo điều kiện thuận lợi cho việc đầu tư vào các lĩnh vực phát triển du lịch tại các địa phương trên địa bàn Tây Ninh. Khuyến khích xã hội hóa trong công tác đầu tư, tôn tạo và bảo vệ di tích, tập trung tuyên truyền, khuyến khích sự tham gia của cộng đồng địa phương trong việc giữ gìn cảnh quan di tích, chứng cứ lịch sử, bảo vệ môi trường khai thác du lịch.

5.5. Xúc tiến quảng bá du lịch

Để quảng bá và xúc tiến du lịch một cách hiệu quả, cần tận dụng tối đa các phương tiện thông tin đại chúng, đặc biệt là ưu thế của công nghệ thông tin, phối hợp các doanh nghiệp khai thác du lịch trên địa

bàn tỉnh để xây dựng website về du lịch Tây Ninh nói chung, trong đó có các chuyên mục cụ thể cho từng địa phương nói riêng một cách chuyên nghiệp để giới thiệu điểm đến. Các ngành chức năng có thể phối hợp với các địa phương nước bạn trong việc lồng ghép các chương trình, giới thiệu điểm đến, nhất là các điểm du lịch nằm dọc theo tuyến biên giới phía Bắc.

5.6. Thực hiện liên kết các tour, tuyến nội địa và quốc tế

Cần xúc tiến việc kết nối tour với các địa phương xung quanh tới các điểm trong tỉnh, nhất là các điểm đến ở phía Bắc và thông tuyến lữ hành quốc tế sang Campuchia; liên kết với TPHCM cũng như nước bạn để hình thành các tuyến liên nội địa và quốc tế. Cần tuyên truyền, quảng bá, liên hệ với các cơ quan, đoàn thể, trường học tổ chức các tour du lịch đến với các địa danh ở Tân Biên như Lò Gò - Xa Mát, Trung ương Cục miền Nam. Liên kết với đối tác xây dựng các tuyến trọng yếu dọc theo Quốc lộ 22B, với các tuyến nội địa như TPHCM - thành phố Tây Ninh - Tân Biên hoặc liên kết với Campuchia để hình thành các tour quốc tế hoặc kết hợp với di sản thế giới Angkor Wat (Campuchia) để hình thành tuyến: Angkor Wat - Phnom Penh - Tân Biên - Tây Ninh - TPHCM với những sản phẩm nổi bật là các DTLS, công trình kiến trúc, cảnh quan thiên nhiên, đáp ứng nhu cầu tham quan, nghiên cứu, mua sắm, tâm linh, về nguồn...

5.7. Giải pháp đào tạo nguồn nhân lực, huy động sự tham gia của cộng đồng địa phương

Để khai thác tốt tiềm năng phục vụ cho mục đích du lịch, cần tập trung đào tạo, bồi dưỡng nghiệp vụ về du lịch giúp hình thành một đội ngũ làm du lịch tại chỗ ở địa phương. Bên cạnh đó, vai trò của cộng đồng dân cư ở địa phương cũng cần được chú ý nhiều hơn. Cộng đồng dân cư địa phương chính là chủ nhân của các nguồn tài nguyên du lịch và hơn ai hết, họ hiểu được giá trị của các tài nguyên đó. Tuy nhiên, hiện nay khi tiến hành các dự án trùng tu, bảo tồn các di tích cũng như tổ chức khai thác các nguồn tài nguyên, các di tích phục vụ phát triển du lịch, dường như vai trò của cộng đồng địa phương chưa được chú trọng. Vì vậy, việc chia sẻ lợi ích với cộng đồng địa phương, khuyến khích sự tham gia của cộng đồng dân cư vào các hoạt động du lịch và cùng nhau giải quyết các mâu thuẫn nảy sinh trong quá trình khai thác du lịch là hết sức cần

thiết, nhằm đảm bảo việc bảo tồn và khai thác giá trị du lịch ở địa phương.

Mặc dù hiện nay chất lượng nguồn nhân lực địa phương còn khá thấp, tuy nhiên việc sử dụng người địa phương vào hoạt động du lịch không nên chỉ dừng lại ở những công việc có thu nhập thấp, hoặc nghề tạp vụ mà đối với những người có chuyên môn nghiệp vụ nên giao cho họ những công việc cao hơn (quản lý) vì với những công việc này người địa phương thường có kinh nghiệm và sẽ góp phần không nhỏ để nâng cao chất lượng du lịch. Hơn nữa, cần tạo điều kiện cho người dân địa phương tham gia vào các hoạt động dịch vụ cụ thể (cho thuê phương tiện đi lại, nhà ở, bán quà lưu niệm...), khuyến khích họ phát triển những ngành nghề truyền thống tại địa phương... Có như vậy, đời sống nhân dân địa phương mới được nâng cao và họ sẽ là những người bảo vệ rừng, môi trường sinh thái, các di tích lịch

sử và luôn ủng hộ các hoạt động du lịch.

6. Kết luận

Tân Biên là một huyện nằm ở cửa ngõ phía Bắc của tỉnh Tây Ninh, lại là nơi có lợi thế để phát triển du lịch với vị trí thuận lợi, tài nguyên khá đa dạng phong phú. Với số lượng khá lớn các DTLS cách mạng, du khách sẽ được hòa mình với các hoạt động thăm lại chiến trường xưa, chiến khu cách mạng vang danh một thời, đồng thời giáo dục truyền thống cách mạng cho thế hệ trẻ. Cùng với đó là biết bao địa danh khác, trong đó không thể không nhắc đến VQG Lò Gò - Xa Mát, nơi có sự đa dạng của hệ động thực vật và là một trong những khu bảo tồn chim quan trọng của nước ta. Những thế mạnh đã được khẳng định, cùng sự đánh giá đầy đủ về hiện trạng và hệ thống những giải pháp hợp lý như đã trình bày ở trên sẽ giúp cho hoạt động du lịch ở Tân Biên có vị thế cao trong phát triển du lịch của Tỉnh./

Tài liệu tham khảo

- [1]. Ban Quản lý các khu DTLS cách mạng miền Nam (2016), *Báo cáo thống kê hàng năm từ 2008 đến 2015*.
- [2]. Cục Thống kê tỉnh Tây Ninh, *Niên giám thống kê từ năm 2000 đến 2015*.
- [3]. Nguyễn Ngọc Dũng (1999), *Địa lý Tây Ninh giảng dạy trong trường phổ thông*, NXB Giáo dục Việt Nam.
- [4]. Nguyễn Trọng Hiếu (2011), *Phát triển du lịch tỉnh Tây Ninh thời kì hội nhập*, Luận văn Thạc sĩ Địa lý Trường Đại học Sư phạm TPHCM.
- [5]. Nguyễn Trọng Hiếu (2014), “Phát triển du lịch về nguồn - Thế mạnh của du lịch tỉnh Tây Ninh”, *Tạp chí Khoa học - Khoa học xã hội và Nhân văn, Trường Đại học Sư phạm TPHCM*, (số 55), tháng 2-2014.
- [6]. Nguyễn Trọng Hiếu (2015), “Phát triển DLST kết hợp du lịch về nguồn ở VQG Lò Gò - Xa Mát tỉnh Tây Ninh”, *Tạp chí Khoa học - Khoa học xã hội và Nhân văn, Trường Đại học Sư Phạm TPHCM*, (số 66), tháng 01-2015.
- [7]. Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh (2008), *Quy hoạch tổng thể phát triển DLST VQG Lò Gò- Xa Mát tỉnh Tây Ninh*.
- [8]. Sở Văn hóa - Thể thao và Du lịch Tây Ninh (2016), *Báo cáo hàng năm và kế hoạch năm tiếp theo, từ năm 2009 đến 2015*.
- [9]. Sở Văn hóa - Thể thao và Du lịch Tây Ninh (2015), *Tài liệu thuyết minh Căn cứ Trung ương Cục miền Nam*.
- [10]. Sở Văn hóa - Thể thao và Du lịch Tây Ninh (2013), *Quy hoạch tổng thể phát triển du lịch tỉnh Tây Ninh đến năm 2020 và định hướng đến năm 2030*.

THE POTENTIAL, CURRENT STATUS AND SOLUTIONS OF TOURISM EXPLOITATION IN TAN BIEN DISTRICT, TAY NINH PROVINCE

Summary

Tan Bien is a border district, north of Tay Ninh province, advantageous of location and tourism resources. However, this potential exploitation has not been paid due attention over the past years. Therefore, the tourism development is very limited. Its tourism forms are monotonous, small-scaled; tourism resources exploitation is of primitive level; tourism facilities are poor, etc. On analyzing the potential and current status, the article provides some solutions to develop the related tourism, thereby improving tourism in Tay Ninh province.

Keywords: Tourism potential, Tan Bien district, Tay Ninh province.

Ngày nhận bài: 22/02/2016; Ngày nhận lại: 04/5/2016; Ngày duyệt đăng: 30/8/2016.